

MÔN HỌC
THỐNG KÊ ỨNG DỤNG - XD (KC107)

GIÁO VIÊN BIÊN SOẠN

ĐẶNG THẾ GIA

Bộ môn Kỹ Thuật Xây Dựng
Khoa Công Nghệ, Trường Đại Học Cần Thơ

Trung bình mẫu & Phương sai mẫu

BM Kỹ thuật xây dựng

Chương 4:

PHÉP ĐO MÔ TẢ SỐ

NUMERICAL DESCRIPTIVE MEASURES

PHẦN BÀI TẬP

BM Kỹ thuật xây dựng

Trung Bình & Phương Sai Mẫu Biến Liên Tục

Cho mẫu ngẫu nhiên :

X_i	1	2	3	4
n_i	20	15	10	5

Tìm $\bar{X}$, $S_n^2(X)$, $S_n^{*2}(X)$.

2b-4

Trung Bình & Phương Sai Mẫu Biến Liên Tục

Giải :

$$\bar{X} = \frac{1 \times 20 + 2 \times 15 + 3 \times 10 + 4 \times 5}{20 + 15 + 10 + 5} = \frac{100}{50} = 2$$

Tính S^2 theo định nghĩa

$$S^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n-1}$$

i	X_i	f_i	$X_i * f_i$	X_i^2	$X_i^2 * f_i$	$(X_i - \bar{X})^2$
1	1	20	20	1	20	1
2	2	15	30	4	60	0
3	3	10	30	9	90	1
4	4	5	20	16	80	4
		50	100	30	250	

Trung Bình & Phương Sai Mẫu Biến Rời Rạc

Cho số liệu quan trắc như bảng bên dưới. Tìm GTTG & trung vị? Tính giá trị trung bình và phương sai?

Số TT	Khoảng h	Tần số n_i	$\frac{n_i}{n_h}$
1	1 – 5	40	0,02
2	5 – 9	80	0,04
3	9 – 13	200	0,10
4	13 – 17	120	0,06
5	17 – 21	40	0,02

2b-7

Trung Bình & Phương Sai Mẫu Biến Liên Tục

Giải :

$$\bar{X} = \frac{1 \times 20 + 2 \times 15 + 3 \times 10 + 4 \times 5}{20 + 15 + 10 + 5} = \frac{100}{50} = 2$$

Tính S^2 theo công thức rút gọn

$$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i^2 = \frac{20 \times 1^2 + 15 \times 2^2 + 10 \times 3^2 + 5 \times 4^2}{50} = \frac{250}{50} = 5$$

$$S_n^2(X) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i^2 - (\bar{X})^2 = 5 - 2^2 = 1$$

$$S_n^{*2}(X) = \frac{n}{n-1} S_n^2(X) = \frac{50}{49} \times 1 = \frac{50}{49}$$

2b-6

Trung Bình & Phương Sai Mẫu Biến Rời Rạc

Giải :

$$x_1^* = \frac{1+5}{2} = 3; \quad x_2^* = \frac{5+9}{2} = 7; \quad x_3^* = \frac{9+13}{2} = 11;$$

$$x_4^* = \frac{13+17}{2} = 15; \quad x_5^* = \frac{17+21}{2} = 19.$$

Ta có mẫu :

X	$x_1^* = 3$	$x_2^* = 7$	$x_3^* = 11$	$x_4^* = 15$	$x_5^* = 19$
n_i	40	80	200	120	40

$$\bar{X} = \frac{40 \times 3 + 80 \times 7 + 200 \times 11 + 120 \times 15 + 40 \times 19}{40 + 80 + 200 + 120 + 40} = \frac{5440}{480}$$

$$\bar{X} = \frac{34}{3} \approx 11,33$$

2b-8

Trung Bình & Phương Sai Mẫu Biến Rời Rạc

$$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i^2 = \frac{40 \times 3^2 + 80 \times 7^2 + 200 \times 11^2 + 120 \times 15^2 + 40 \times 19^2}{480}$$

$$= \frac{70020}{480} = \frac{1167}{8} \approx 145,8$$

$$S_n^2(X) = \frac{1167}{8} - \left(\frac{34}{3}\right)^2 = \frac{1255}{72}$$

2b-9

Mẫu có nhiều nhóm Trung bình nhóm & Trung bình mẫu

Trung bình trong nhóm thứ j :

$$\bar{X}_j = \frac{1}{n_j} \sum_{i=1}^{n_j} X_{ij}$$

Trung bình mẫu chung :

$$\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^v \sum_{i=1}^{n_j} X_{ij}$$

2b-11

Mẫu có nhiều nhóm

: Nếu mẫu ngẫu nhiên cho dưới dạng

A_1	A_2	...	A_v
X_{11}	X_{12}	...	X_{1v}
X_{21}	X_{22}	...	X_{2v}
$\vdots$	$\vdots$		$\vdots$
X_{n_11}	X_{n_12}	...	X_{n_1v}

2b-10

Mẫu có nhiều nhóm Phương sai nhóm & Phương sai mẫu

Phương sai mẫu trong nhóm j :

$$S_{n_j}^2(X) = \frac{1}{n_j} \sum_{i=1}^{n_j} (X_{ij} - \bar{X}_j)^2 = \frac{1}{n_j} \sum_{k=1}^r n_{kj} (X_{kj} - \bar{X}_j)^2$$

Phương sai chung : $S_c^2(X) = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^r \sum_{i=1}^{n_j} (X_{ij} - \bar{X})^2$

2b-12

Mẫu có nhiều nhóm

Phương sai nhóm & Phương sai mẫu

Trường hợp $(X_{1j}, X_{2j}, \dots, X_{rj})$ có r khác nhau
và tần số tương ứng $n_{1j}, \dots, n_{rj}$

Khi đó $n_j = n_{1j} + n_{2j} + \dots + n_{rj}$

Phương sai mẫu nhóm trong (nt - nhóm trong) :

$$S_{nt}^2(X) = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^v n_j S_{n_j}^2(X)$$

Phương sai mẫu nhóm giữa : $S_G^2(X) = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^v n_j (\bar{X}_j - \bar{X})^2$

$$S_c^2(X) = S_G^2(X) + S_{nt}^2(X)$$

2b-13

Mẫu có nhiều nhóm

Trung bình nhóm & Trung bình mẫu

$$\bar{X}_1 = \frac{1 \times 2 + 7 \times 4 + 2 \times 5}{10} = 4$$

$$\bar{X}_2 = \frac{2 \times 3 + 3 \times 8}{5} = 6$$

$$\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^v \sum_{i=1}^{n_j} X_{ij} = \frac{14}{3}$$

2b-15

Mẫu có nhiều nhóm

. Cho mẫu ngẫu nhiên :

Nhóm 1		Nhóm 2	
X_{i1}	n_{i1}	X_{i2}	n_{i2}
2	1	3	2
4	7	8	3
5	2		

Tìm $\bar{X}_1, \bar{X}_2, \bar{X}, S_{n_1}^2(X), S_{n_2}^2(X), S_{n_t}^2(X), S_G^2(X), S_c^2(X)$

2b-14

Mẫu có nhiều nhóm

Phương sai nhóm & Phương sai mẫu

Phương sai nhóm 1 & 2

$$S_{n_1}^2(X) = \frac{1}{n_1} \sum n_{i1} (X_{i1} - \bar{X}_1)^2 = \frac{1 \times (2-4)^2 + 7(4-4)^2 + 2(5-4)^2}{10} = 0,6$$

$$S_{n_2}^2(X) = \frac{2(3-6)^2 + 3(8-6)^2}{5} = 6$$

2b-16

Mẫu có nhiều nhóm Phương sai nhóm & Phương sai mẫu

– Phương sai nhóm trong :

$$S_{n_1}^2(X) = \frac{n_1 S_{n_1}^2(X) + n_2 S_{n_2}^2(X)}{n} = \frac{10 \times 0,6 + 5 \times 6}{15} = \frac{12}{5}$$

– Phương sai nhóm giữa :

$$S_G^2(X) = \frac{n_1(\bar{X}_1 - \bar{X})^2 + n_2(\bar{X}_2 - \bar{X})^2}{n} = \frac{10\left(4 - \frac{14}{3}\right)^2 + 5\left(6 - \frac{14}{3}\right)^2}{15} = \frac{8}{9}$$

Phương sai mẫu

$$S_c^2(X) = S_G^2(X) + S_{nt}^2(X)$$

2b-17

BM Kỹ thuật xây dựng

Mẫu có nhiều nhóm Phương sai mẫu

– Phương sai mẫu chung :

$$S_c^2(X) = \frac{1 \cdot \left(2 - \frac{14}{3}\right)^2 + 7 \cdot \left(4 - \frac{14}{3}\right)^2 + 2 \cdot \left(5 - \frac{14}{3}\right)^2 + 2 \cdot \left(3 - \frac{14}{3}\right)^2 + 3 \cdot \left(8 - \frac{14}{3}\right)^2}{15} = \frac{148}{45}$$

2b-18

Hệ số tương quan & Hiệp phương sai

Hiệp phương sai

Hiệp phương sai của 2 biến X, Y

$$Cov(X, Y) = E(X) = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{X})(y_i - \bar{Y})}{N}$$

Công thức

$$\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) = \sum_{i=1}^n x_i y_i - \frac{\sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n y_i}{n}$$

$$\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = \sum_{i=1}^n x_i^2 - \frac{\left(\sum_{i=1}^n x_i\right)^2}{n}$$

Hệ số tương quan

Hệ số tương quan giữa 2 biến X, Y

$$r = \frac{Cov(X, Y)}{\sigma_x \sigma_y} : r \in [-1, +1]$$

$$r = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{S_n(X)S_n(Y)}$$

$$r = \frac{n \sum_{i=1}^n X_i Y_i - (\sum_{i=1}^n X_i)(\sum_{i=1}^n Y_i)}{\sqrt{\left[n \sum_{i=1}^n X_i^2 - (\sum_{i=1}^n X_i)^2 \right] \left[n \sum_{i=1}^n Y_i^2 - (\sum_{i=1}^n Y_i)^2 \right]}}$$

2b-21

Ví dụ

i	X _i	Y _i	X _i ²	Y _i ²	X _i * Y _i
1	2	3	4	9	6
2	3	7	9	49	21
3	4	8	16	64	32
4	5	9	25	81	45
5	6	13	36	169	78
6	7	15	49	225	105
7	8	16	64	256	128
8	9	17	81	289	153
Tổng	44	88	284	1142	568

2b-23

Ví dụ

Ví dụ 4.9. Cho mẫu ngẫu nhiên với cặp biến ngẫu nhiên (X, Y) là :

X	2	3	4	5	6	7	8	9
Y	3	7	8	9	13	15	16	17

Tìm hệ số tương quan mẫu r.

2b-22

Ví dụ

$$r = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{S_n(X)S_n(Y)}$$

$$r = \frac{n \sum_{i=1}^n X_i Y_i - (\sum_{i=1}^n X_i)(\sum_{i=1}^n Y_i)}{\sqrt{\left[n \sum_{i=1}^n X_i^2 - (\sum_{i=1}^n X_i)^2 \right] \left[n \sum_{i=1}^n Y_i^2 - (\sum_{i=1}^n Y_i)^2 \right]}}$$

$$r = \frac{8 \times 568 - 44 \times 88}{\sqrt{[8 \times 284 - 44^2][8 \times 1142 - 88^2]}} = 0,98$$

2b-24

Ví dụ

Ví dụ 4.10. Cho mẫu quan sát với cặp biến ngẫu nhiên (X, Y) là :

	X	1	2	3
Y	2	10	2	
	3	1	8	
	4		2	7

Tính hệ số tương quan mẫu r của X, Y.

2b-25

Ví dụ

<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr><th>X_i</th><th>n_i</th><th>$n_i X_i$</th><th>$n_i X_i^2$</th></tr> <tr><td>1</td><td>11</td><td>11</td><td>11</td></tr> <tr><td>2</td><td>12</td><td>24</td><td>48</td></tr> <tr><td>3</td><td>7</td><td>21</td><td>63</td></tr> <tr><td colspan="2">n = 30</td><td>$\sum X_i = 56$</td><td>$\sum X_i^2 = 122$</td></tr> </table>	X_i	n_i	$n_i X_i$	$n_i X_i^2$	1	11	11	11	2	12	24	48	3	7	21	63	n = 30		$\sum X_i = 56$	$\sum X_i^2 = 122$	<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr><th>Y_i</th><th>n_i</th><th>$n_i Y_i$</th><th>$n_i Y_i^2$</th></tr> <tr><td>2</td><td>12</td><td>24</td><td>48</td></tr> <tr><td>3</td><td>9</td><td>27</td><td>81</td></tr> <tr><td>4</td><td>9</td><td>36</td><td>144</td></tr> <tr><td colspan="2"></td><td>$\sum Y_i = 87$</td><td>$\sum Y_i^2 = 273$</td></tr> </table>	Y_i	n_i	$n_i Y_i$	$n_i Y_i^2$	2	12	24	48	3	9	27	81	4	9	36	144			$\sum Y_i = 87$	$\sum Y_i^2 = 273$	<table border="1" style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr><th>X_i</th><th>Y_i</th><th>n_i</th><th>$n_i X_i Y_i$</th></tr> <tr><td>1</td><td>2</td><td>10</td><td>20</td></tr> <tr><td>1</td><td>3</td><td>1</td><td>3</td></tr> <tr><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>8</td></tr> <tr><td>2</td><td>3</td><td>8</td><td>48</td></tr> <tr><td>2</td><td>4</td><td>2</td><td>16</td></tr> <tr><td>3</td><td>4</td><td>7</td><td>84</td></tr> <tr><td colspan="3"></td><td>$\sum Y_i = 179$</td></tr> </table>	X_i	Y_i	n_i	$n_i X_i Y_i$	1	2	10	20	1	3	1	3	2	2	2	8	2	3	8	48	2	4	2	16	3	4	7	84				$\sum Y_i = 179$
X_i	n_i	$n_i X_i$	$n_i X_i^2$																																																																							
1	11	11	11																																																																							
2	12	24	48																																																																							
3	7	21	63																																																																							
n = 30		$\sum X_i = 56$	$\sum X_i^2 = 122$																																																																							
Y_i	n_i	$n_i Y_i$	$n_i Y_i^2$																																																																							
2	12	24	48																																																																							
3	9	27	81																																																																							
4	9	36	144																																																																							
		$\sum Y_i = 87$	$\sum Y_i^2 = 273$																																																																							
X_i	Y_i	n_i	$n_i X_i Y_i$																																																																							
1	2	10	20																																																																							
1	3	1	3																																																																							
2	2	2	8																																																																							
2	3	8	48																																																																							
2	4	2	16																																																																							
3	4	7	84																																																																							
			$\sum Y_i = 179$																																																																							

$$r = \frac{30 \times 179 - 56 \times 87}{\sqrt{[30 \times 122 - 56^2][30 \times 273 - 87^2]}} \approx 0,87$$

2b-26

Kỹ thuật đổi biến

Chú ý 4.3 : Nếu các quan sát X_i, Y_i là các số khá lớn hoặc dưới dạng số thập phân phức tạp gây khó khăn cho việc tính toán thì ta nên dùng phép biến đổi thích hợp để các số liệu nhỏ và đơn giản hơn. Chẳng hạn, nếu các $X_i, i = \overline{1, n}$, cách đều 1 khoảng có độ dài h_1 , còn các $Y_i, i = \overline{1, n}$ cách đều nhau 1 khoảng có độ dài h_2 . Khi đó ta dùng phép biến đổi :

$$u_i = \frac{X_i - X_0}{h_1}, v_i = \frac{Y_i - Y_0}{h_2}, i = \overline{1, n}$$

trong đó X_0, Y_0 là số chọn tùy ý, sao cho nhận được các giá trị của u_i và v_i nhỏ và thuận tiện cho việc tính toán.

2b-27

Ví dụ

Lúc đó các số đặc trưng mẫu có dạng :

$$\bar{X} = x_0 + h_1 \bar{u}, \bar{Y} = Y_0 + h_2 \bar{v}, \bar{u} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n u_i, \bar{v} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n v_i$$

$$S_n^2(X) = h_1^2 \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n u_i^2 - (\bar{u})^2 \right], S_n^2(Y) = h_2^2 \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n v_i^2 - (\bar{v})^2 \right]$$

$$r = \frac{n \times \sum_{i=1}^n u_i v_i - (\sum_{i=1}^n u_i)(\sum_{i=1}^n v_i)}{\sqrt{[n \times \sum_{i=1}^n u_i^2 - (\sum_{i=1}^n u_i)^2][n \times \sum_{i=1}^n v_i^2 - (\sum_{i=1}^n v_i)^2]}}$$

2b-28

Ví dụ

. Cho mẫu ngẫu nhiên :

Y \ X	10	20	30	40	50	60
15	5	7				
25		20	23			
35			30	47	2	
45			10	11	20	6
55				9	7	3

Tính hệ số tương quan mẫu r của X , Y .

2b-29

Ví dụ

Giải : Chọn $h_1 = h_2 = 10$; $X_0 = 40$, $Y_0 = 35$.

$$\text{Đặt } u_i = \frac{X_i - 40}{10}, v_i = \frac{Y_i - 35}{10}$$

2b-30

Ví dụ

Ta nhận được bảng giá trị của u_i và v_i như sau :

u \ v	-3	-2	-1	0	1	2
-2	5	7				
-1		20	23			
0			30	47	2	
1			10	11	20	6
2				9	7	3

Lập các bảng phụ để tính các tổng : $\sum_{i=1}^n u_i$, $\sum_{i=1}^n v_i$, $\sum_{i=1}^n u_i^2$, $\sum_{i=1}^n v_i^2$, $\sum_{i=1}^n u_i v_i$

2b-31

Ví dụ

u_i	n_i	$n_i u_i$	$n_i u_i^2$	v_i	n_i	$n_i v_i$	$n_i v_i^2$
-3	5	-15	45	-2	12	-24	48
-2	27	-54	108	-1	43	-43	43
-1	63	-63	63	0	79	0	0
0	67	0	0	1	47	47	47
1	29	29	29	2	19	38	76
2	9	18	36				
	$n = 200$	$\sum u_i = -85$	$\sum u_i^2 = 281$			$\sum v_i = 18$	$\sum v_i^2 = 214$

2b-32

Ví dụ

u_i	v_i	n_i	$n_i u_i v_i$
-3	-2	5	30
-2	-2	7	28
-2	-1	20	40
-1	-1	23	23
-1	0	30	0
-1	1	10	-10
0	0	47	0
0	1	11	0
0	2	9	0
1	0	2	0
1	1	20	20
1	2	7	14
2	1	6	12
2	2	3	12
			$\sum u_i v_i = 169$

2b-33

Ví dụ

$$r = \frac{n \times \sum_{i=1}^n u_i v_i - (\sum_{i=1}^n u_i)(\sum_{i=1}^n v_i)}{\sqrt{[n \times \sum_{i=1}^n u_i^2 - (\sum_{i=1}^n u_i)^2][n \times \sum_{i=1}^n v_i^2 - (\sum_{i=1}^n v_i)^2]}}$$

$$r = \frac{200 \times 169 - (-85)(18)}{\sqrt{[200 \times 281 - 85^2][200 \times 214 - 18^2]}} = 0,77$$

2b-34